

Posudek vedoucího bakalářské práce: Rozálie Wünschová, Proměny centrálních politik KSČ vůči romské menšině v 50.–70. letech v Československu, Praha 2023, FHS UK, Katedra historických věd, 57 stran

Rozálie Wünschová předložila bakalářskou práci, v níž pojednává o vývoji přístupů Komunistické strany Československa k Romům v období od 50. do 70. let minulého století. Ambicí tohoto textu tak je prozkoumat kontinuity a diskontinuity v delším časovém úseku. Přestože autorka oproti původnímu záměru obsaženému v názvu práce nakonec svůj text končí na samotném počátku 70. let, snahu o překročení tradičního politického mezníku, tj. roku 1968, velmi oceňuji.

Zvolené téma, jímž je přístup československého státu v období státního socialismu k Romům, je nepochybně nosné a teprve v posledním desetiletí se stává předmětem sociálně-historického a kulturně-historického výzkumu. Jedná se tudíž o téma, které je relativně málo zpracované. Jak ovšem ukazují existující průkopnické práce domácích i zahraničních badatelů a badatelek (např. Celia Donert, Věra Sokolová a Matěj Spurný) toto téma má významný potenciál obohatit současné historické debaty o povaze jak rané socialistické diktatury 50. let, tak i v období proměny státně-socialistického režimu na počátku 70. let. Na tyto publikace autorka navazuje a snaží se rozvinout jejich závěry.

Obecně lze konstatovat, že práce má přiměřený rozsah a je na základě chronologie vhodně rozčleněna do tří hlavních kapitol. V úvodu autorka přibližuje nejprve použitou metodu, obecný historický kontext a, jak je v současném bádání o Romech, resp. „cikánech“, dobrým zvykem, také používaný jazyk ve vztahu k historickým aktérům. Zásadní přitom z mého pohledu jakožto vedoucího práce je skutečnost, že autorka od samého začátku chtěla svůj výzkum opřít především o archivní prameny. Značnou část své energie tudíž namířila do bádání v Národním archivu, vyhledávání a identifikaci relevantních pramenů v rozsáhlých fondech ÚV KSČ. Tento fakt zdůrazňuji především proto, že si myslím, že se ji nastřádaný archivní materiál v samotném textu nepodařilo dostatečně vytěžit a současně její zaměření na archivní prameny poněkud upozadilo práci na formulaci badatelských otázek a promýšlení samotných metod a metodologie jejího výzkumu.

Jestliže originální archivní výzkum představuje hlavní přednost práce stojící na pozadí předloženého textu, metodu a způsob nakládání s prameny i sekundární literaturou považuji za nejslabší místo bakalářské práce. Autorka sama své problémy s formulací metody otevřeně přiznává, když na straně 2 uvádí, že diskurzivní analýza pro ní byla příliš abstraktní, a proto se nakonec uchýlila ke kompilaci. Přestože si osobně myslím, že je škoda, že se o aplikaci diskurzivní analýzy v jakémkoliv podobě nakonec vůbec nepokusila, takto otevřená osobní reflexe odhaluje, že autorka si limity předkládaného textu uvědomuje.

Uvedený problém s metodou a metodologií patrně začíná již u kladení badatelských otázek, které v práci nejsou formulovány přímo, nýbrž jsou přítomny ve formě závěrů přejímaných z existující sekundární literatury. Práce tak namísto hledání odpovědi na obecnou otázku, jak se v průběhu 50., 60. a 70. let proměňovaly centrální státní politiky k Romům, dopředu počítá s existencí tří zlomů, které autorka klade do poloviny 50. let, dále počátku 60. let a nakonec do druhé poloviny 60. let. Zatímco první dva obraty lze jednoznačně spojit s proměnou centrálních státních politik, ba dokonce s konkrétními legislativními změnami jako byl například zákon o nuceném usazení kočujících osob z roku 1958, poslední z nich souvisí spíše s vnějšími sociálními, kulturními, ekonomickými a politickými procesy. Formování celostátního romského etno-emancipačního romského hnutí v podobě Svazu Cikánů-Romů autorka sama chápe jako důsledek tzv. pražského jara, a nikoliv jako výsledek proměny centrálních státních politik.

Taková skutečnost podle mého odhaluje hned několik problematických momentů předložené bakalářské práce. V první řadě se v práci objevuje určitá nejasnost v tom, co je hlavním tématem textu, když se z centrálních státních politik autorka vcelku hladce přechází k úvahám o postojích většinové společnosti k romskému obyvatelstvu a následně i k rekonstrukci aktérského jednání

samotných Romů. Přestože lze kvitovat autorčinu snahu ukázat, že politiky, resp. stranické a centrální státní orgány, nevnímá jako osamocené aktéry procesu kriminalizace Romů v období státního socialismu a Romy jako pouhé pasivní objekty těchto aktivit, snaha zohlednit také další aktéry těchto procesů působí ve výsledku spíše rušivě až roztěkaně. Hlavní téma, které by měla podložit vlastní analýzou pramenů, se tímto způsobem ztrácí pod vedlejšími výkladovými liniemi. Ve druhém sledu lze konstatovaný nedostatek přičíst na vrub poněkud nekritické práci s existující sekundární literaturou, ba zvolené metodě kompilace. Autorka totiž tři zmíněné zlomy přebírá jako dané fakty a dále se nad nimi nezamýšlí. Tuto skutečnost umocňují časté delší citáty z několika klíčových titulů. Jedná se především o kapitolu knihy Matěje Spurného *Nejsou jako my*, práci britské historičky Celi Donert *The Rights of the Roma* a texty tuzemské historičky Niny Pavelčíkové. Toto mírné nadužívání citátů ze sekundární literatury se současně odrazilo ve výsledku kontroly textu v systému Turnitin. Zde je na místě jednoznačně uvést, že vyšší celkové procento shody (19 %) v žádném případě neznamená, že by práce byla plagiátem. Dokazuje, že se jedná primárně o kompilaci, kterou autorka předem deklaruje.

Protože se domnívám, že autorka odvedla kvalitní badatelskou práci v Národním archivu, navrhuji při obhajobě věnovat pozornost nejprve samotnému představení archivních pramenů, s nimiž pracovala (způsobu vyhledávání, jejich rozsahu, povaze i obsahu atd.). Následně lze diskutovat o roli centrálních státních politik na formování romského etno-emancipačního hnutí ke konci 60. let. Poněvadž autorka v práci velmi pěkně nastiňuje mnohé kontinuitní prvky centrálních politik, které nejsou typické pouze pro období státního socialismu, nabízí se rovněž potenciální diskuze nad otázkou, v čem přesně tedy tkví specifika státně-socialistického přístupu k Romům oproti dřívějším či pozdějším obdobím.

Z jazykového hlediska text sice obsahuje řadu překlepů, chybějící interpunkci apod., ale domnívám se, že práce celkově splňuje kritéria kladená na bakalářské kvalifikační práce. Ačkoliv na některých místech práce není text správně zformátován (zarovnání do bloku, odsazení apod.), což poukazuje na úpravy prováděné poněkud na poslední chvíli, myslím si, že nevybočuje z obecného standardu. Jako zásadnější problém vnímám častější používání příliš složitých větných konstrukcí a nadužívání cizích slov tam, kde nejsou úplně nutná. Nicméně i tyto nedostatky podle mého soudu patří k bakalářským pracím, protože z pohledu studentů jde o jejich první rozsáhlejší odborný text.

Jako vedoucí předložené bakalářské práce musím na závěr konstatovat, že autorka byla od začátku pevně rozhodnuta věnovat energii bádání v Národním archivu a současně měla velmi jasnou představu o tom, jaké téma by chtěla zpracovat. Ačkoliv se jí v samotném textu, který vznikl v časovém presu, toto úsilí nepodařilo zúročit, je podle mého soudu potřeba jej vzít v potaz při celkovém hodnocení této kvalifikační práce. Studentka si zvolila téma originální, málo zpracované a má v úmyslu se mu dále věnovat. I přes výše zmíněné nedostatky výsledek splňuje všechna kritéria kladená na bakalářské kvalifikační práce. Z toho důvodu ji **doporučuji** k obhajobě s hodnocením v rozmezí **velmi dobře** až **výborně**.

V Praze 5. 9. 2023

Mgr. Pavel Baloun, Ph.D.